Nichita Stănescu • Gheorghe Tomozei

CHIP IANIFER

Această carte apare sub patronajul
Festivalului artelor
NICHITA LA ECHINOCȚIU
ediția a XI-a, martie 2016

Copertele, macheta artistică şi tehnoredactarea
Mihai Vasile

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STĂNESCU, NICHITA
Chip ianifer / Nichita Stănescu, Gheorghe Tomozei ; ed. îngrij. de Mihai Vasile. - Ploieşti : Mythos, 2016
ISBN 978-606-8467-31-3

I. Tomozei, Gheorghe
II. Vasile, Mihai (ed.)

821.135.1-1

Chip i amifer

Nichita Stănescu
Gheorghe Tomozei

Ediție îngrijită de Mihai Vasile

Ploiești • Editura MYTHOS • 2016

„Prinţului Tom
de la muşchetarul
său,
Nichita, în iunie
1979, înainte
de lăsata secului”

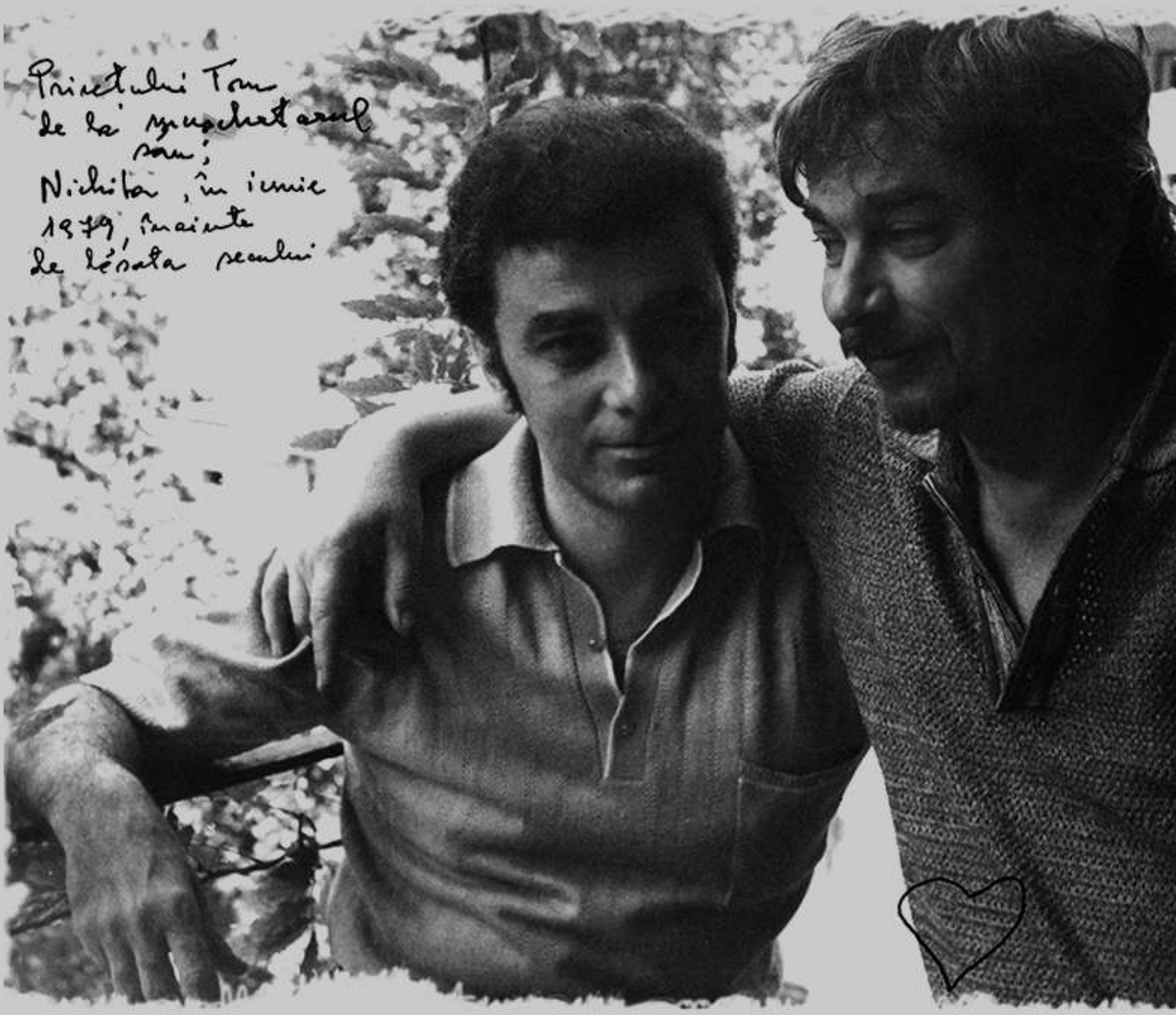

Un *joc* nichitian

Gheorghe Tomozei

Extrem de generos cu confesiile privindu-i biografia în ultimii ani de viaţă, cînd cu amară luciditate ştia că se apropie de sfîrşit, Nichita era atunci zidit în muţenie, închis, morocănos, aproape sumbru, dacă era pus să-şi povestească anii şcolirii ori începuturile literare.

Şi totuşi, iată-l descriindu-se şi altfel decît în vers, într-o tandră scrisoare adresată, la 10 iulie 1968, tînărului poet braşovean Ion Lupu :

Vă mulţumesc din suflet pentru delicateţea dumneavoastră de a-mi dărui o poezie. Sunt totuşi un om norocos. Cînd sunt mai sigur şi cînd mă îndoiesc de orice, apare un „ce plăcut", cum ar zice Cîrlova despre ruinele Tîrgoviştei. La urma urmelor, ce-aş mai vrea altceva, cînd vocaţia (poate singura mea vocaţie reală), cea a prieteniei, şi cea mai infirmată mie, îmi reapare mereu în faţă? Pun prietenia mai presus de orice, iar delicateţea umană o preţuiesc ca pe singurul sens existenţial. Dacă tot ne-am născut, să împodobim măcar această uluire cu cîntece de leagăn, nu? Poezia, oricît ar părea de nefiresc, este un exces de sinceritate, de dorinţă de a comunica a lui nimeni cu nimeni. Şi dacă există poezie, în genere, poeţi nu există şi nici poezii. Forme de a visa delicateţea. Cîntece de leagăn pentru

pietre, pentru copaci, pentru animale.

Sunt luni de zile în care nu am talent. Sunt zile lungi în care nici măcar nu mă pot exprima cursiv. Atunci, cred că nu am avut niciodată ceea ce se numeşte talent. Apoi brusc, mă pot exprima. Am bucuria, jubilaţia nătîngă, aerul şi jegul siguranţei de sine. Totul îmi pare la îndemînă şi simplu. Dar ţine atît de puţin, Doamne!

Şi aş putea să le spun tuturor acestora că sunt tragedii în paradis! Aş avea dreptate, pentru că viaţa (ce cuvînt mare!) ne aranjează pe toţi cu mizerii intime atît de desăvîrşite, încît uneori ajungi pînă acolo să suspectezi un noroc de un nenoroc. Şi ce bucurie poţi să ai cînd scrii din senin o poezie minunată, exact atunci cînd nu doreşti nici măcar să mai fii? A!, să fii frumos fără plată existenţială, ci numai aşa, de la natură! Să poţi să ai cuvintele cum au florile mirosul. Oho, nimeni nu a avut această şansă. Şi chiar dacă reuşeşti să faci ceva cît de cît rezistent la timp, durabil, dacă nu ţi-l neagă alţii, ajungi să ţi-l negi tu însuţi, căci te schimbi cum se schimbă carnea şi sîngele din trup din şapte în şapte ani, nemaiavînd nici o celulă veche în afară de oase şi nervii statornici în lentă distrugere. Dar să nu bat cîmpii. Cuvîntul scris e mai puternic decît mîna care-l scrie. Aş spune aproape că el îmi împinge mîna. Şi dacă am bucuria de a mă gîndi la o scrisoare primită de la un prieten, de ce n-aş lăsa cuvîntul scris să-mi împingă mîna care-l scrie, cum vrea el? Aleg pentru dumneavoastră un gînd frumos şi bărbătesc de prietenie, lipesc scrisoarea şi încerc să adorm, acum cînd se luminează de ziuă, spre 21 iunie.

Prietenia şi prietenii îl ajutau să treacă vămile descumpănirii şi descurajării (mai multe decît s-ar crede), în momentele cînd nu doreşti nici măcar să mai fii şi acum, cînd Nichita cu adevărat nu mai e, mă cred unul dintre cei ce pot vorbi emoţionat despre singura vocaţie reală pe care şi-o recunoştea poetul.

Caietul de versuri, ce ne apropie numele, cuprinde producţii poetice necunoscute sau parţial cunoscute, încredinţate tiparului de către posesorul lor, doctorul Ion Donoiu.

În luna mai 1980 doctorul, singurul capabil să îmbolnăvească (nouă ne-a transmis patima numismatică), i-a solicitat lui Nichita scrierea unor poezii „speciale", cărora le-a fixat şi titlul şi pentru care a promis un „onorariu", cu plata în monedă antică. Tranzacţia a fost concepută ceremonios, părţile onorîndu-şi obligaţiile „contractuale", întărite cu semnăturile de rigoare. Juriştii vor găsi şi un viciu de procedură: în paragraful final al documentului în cauză, Nichita vorbeşte de „dreptul de autor", după ce, în fraza penultimă, pomenea de un ciclu de versuri „dăruit".

Lui Ion Donoiu şi soţiei sale Viorica, li s-au încredinţat un semn mai mult de iubire nichitiană, şi paginile iscusit caligrafiate s-au adăugat celorlalte comori ale casei: toarte de amforă, capete de tanagre, monede rare.

După ce moartea a frînt triunghiul nostru numismatic, prin dispariţia lui Nichita, doctorul şi-a reamintit de eficacitatea „comenzii sociale", solicitîndu-mi şi mie, în 1985, un grupaj de versuri (recoltă de-o zi), pe care m-am grăbit să-l compun, spre a reface măcar pentru

noi clipele unice ale unei prietenii marcate decisiv de neştearsa amintire a Marelui Blond.

Demn de preţuit (valoare exclusiv sentimentală), caietul acesta devine o adevărată lacră în care, după ani lungi, ne aşteaptă scrisorile lui Nichita, cel care – o vorbă a lui – „fără prieteni nu putea trăi la fel". Îi regăsim verbul, istovitoarea inteligenţă, sîntem iar sub vraja tuturor darurilor ce i-au împodobit viaţa atît de puţină, şi regăsim, chiar şi în curgerea nervoasă a unor improvizaţii fără pretenţii, nedisimulat, fiorul premonitor al morţii.

Ca toate „jocurile" lui Nichita, şi acesta are o penumbră de lacrimi.

Încă îl visez.

Încă mă luminez, aşteptîndu-l, deşi sînt sigur că aşteptarea îmi va fi zadarnică; doar sub ochii mei s-a sfîrşit, zdrobit de ploaia meteoriţilor.

TOM NICHITA

Gheorghe Tomozei
desen de
Nichita Stănescu

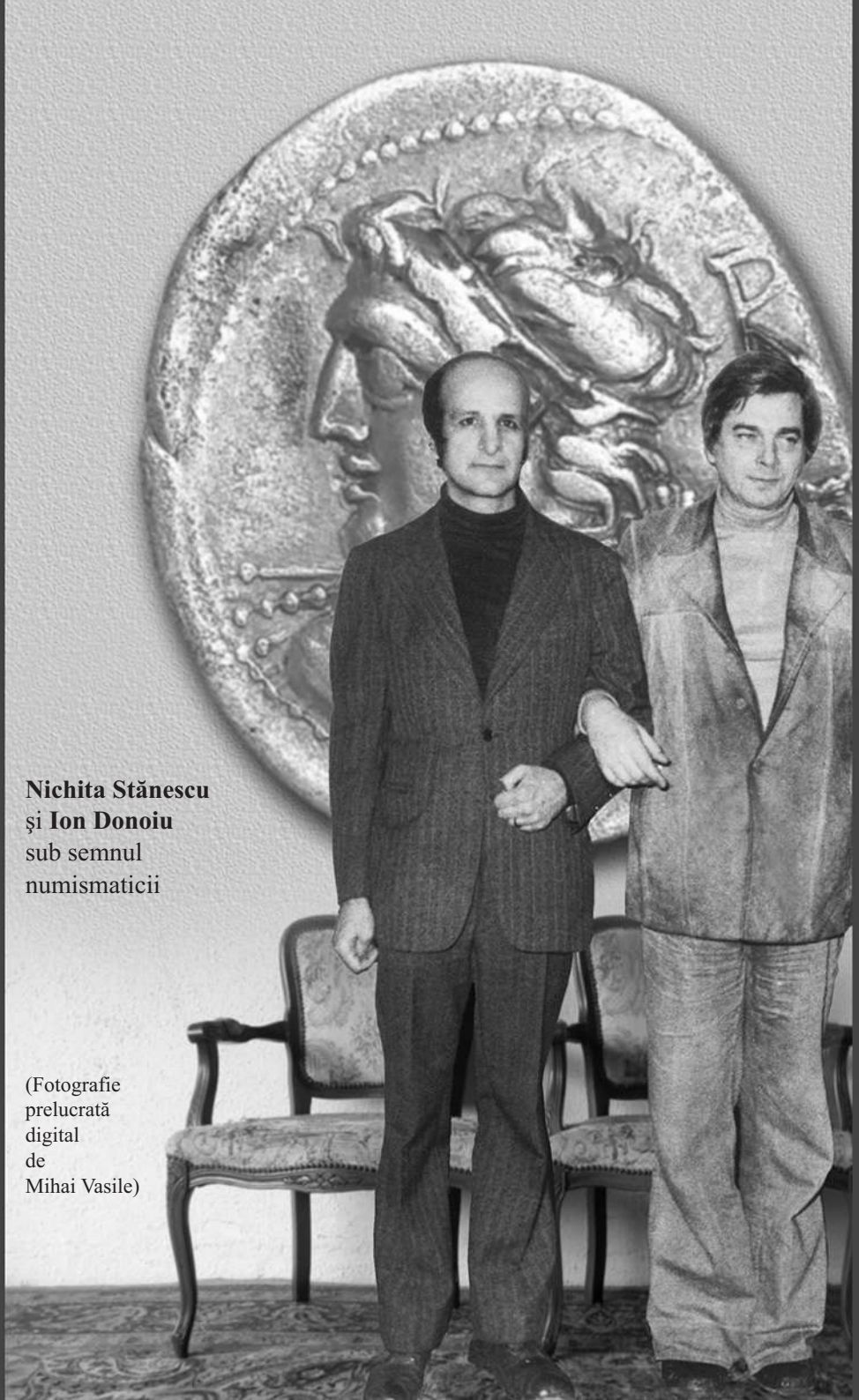

Nichita Stănescu
şi **Ion Donoiu**
sub semnul
numismaticii

(Fotografie
prelucrată
digital
de
Mihai Vasile)

Nichita Stănescu

7 poeme

Le dedică lui Ion Dorin

Mai - Iunie 1980

Nichita Stănescu

7 poeme

Se dedică lui Ion Donoiu

Mai - Iunie 1980

Ciclul de versuri „7 poeme"
a fost scris la cererea dr. Ion Dongoiu
care a dat și titlurile poeziilor,
avînd exigența ca ele să fie formulate
într-o cît mai clasic.

Lucrarea a început la sfîrșitul lunii
Mai și s-a desăvîrșit la începutul lunii
Iunie 1980.

A fost transcrisă pe curat; ciornele
distrugîndu-se de autor, astfel
că acest exemplar autograf este
unic.

El este dăruit Doctorului Ion Dongoiu
căruia îi este dedicat.

Autorul a primit, ca drept
de autor din partea Doctorului
Dongoiu, un denar republican

Document încheiat azi
4 - Iunie 1980, la
București.

Ciclul de versuri „7 poeme”
a fost scris la cererea dr. Ion Donoiu
care a dat şi titlurile poeziilor,
avînd exigenţa ca ele să fie formulate
întru-cîtva mai clasic.

Lucrarea a început la sfîrşitul lunii
Mai şi s-a desăvîrşit la începutul lunii
Iunie 1980.

A fost transcrisă pe curat; ciornele
distrugîndu-se de autor, astfel
că acest exemplar autograf este
unic.

El este dăruit Doctorului Ion Donoiu
căruia îi este dedicat.

Autorul a primit, ca drept
de autor din partea Doctorului
Ion Donoiu, un denar republican.

Document încheiat azi,
4 iunie 1980, la
Bucureşti

Un denar Republican (a)

Emis în anul 56 î.Hr.
AR. 3,95 g. 17 mm, Colecţia Ion Donoiu
Familia Marcia revendica descendenţa din Ancus Marcius, al patrulea rege al Romei, cel care a adus pentru prima oară apa în Capitală printr-un apeduct. Pe aversul monedei este reprezentat acest strămoş al monetarului, într-un remarcabil portret de conducător roman, avînd o figură distinsă şi impunătoare. Reliefurile anatomice sînt redate cu exactitate şi expresivitate. Obrazul şi fruntea apar ridate, iar gîtul are desenul muscular evidenţiat. Este un portret realizat cu îndemînare, în notă realistă.

un denar Republican (b)

Pe revers este redată o statuie ecvestră, aşezată pe un apeduct sub care se află inscripţia AQVA M (AR). Este reprezentarea apeductului de care am amintit, cunoscut sub denumirea Aqua Marcia, cel mai lung apeduct al Romei, de 92 km, construit între anii 144 şi 140 î.Hr.

(Text de **Ion Donoiu**)

I Logos

E-un logos în sertești
care-i desparte
de mîna ~~mîna~~ ce i-a sărutat
cu moarte
și ochiul cel de azi
îi sumă
privelștea de bronz
indiferent de sumă
E-un logos în sertești, —
de mîini tăiate
de sulițe înfipte-n
bere gata, —
de vechi trireme
care-au dat exemplu

I. Logos

E-un logos în sesterţi
care-i desparte
de mîna ce i-a cheltuit
cu moarte
şi ochiul cel de azi
îl sună
priveliştea de bronz
indiferent de sumă.
E-un logos în sesterţi, –
de mîini tăiate
de suliţe înfipte-n
beregate, –
de vechi trireme
care-au dat exemplu

De ~~cum~~ cum ~~în~~ în pulberi luaţi
se despletesc - un templu
E - un logos în sensuri
de stalactite şi de stalagmite
ce-au mai rămas din munte
topindu-se - n pepite, -
o muntelui schimbat
în mare
cel de depărtări
cu nisipul înfăşoară...
Trirema - i o cămilă
în Sahara
Aur în zori
şi bronz în seară

de cum în pulberi lungi
se despleteşte-un templu.
E-un logos în sesterţi
de stalactite şi de stalagmite
ce-au mai rămas din muntele
topindu-se-n pepite, –
a muntelui schimbat
în mare
cel de clepsidră
cu nisipul înafară...
Trirema-i o cămilă
în Sahare,
Aur în zori
şi bronz în seară.

(II) De dragoste

Ea devenise încetul cu încetul
doar un cuvînt
pe care
nu-l mai puteam rosti, –
cuvînt albastru și gri
și negru de tenebră,
cu tunet de leu
și dungă de zebră
ce nu se rostește și nu se cîntă,
ce nu se spune și nici nu se Zice,
o muntă fără de muntă
de Orfeu cătînd-o pe Euridice
Ea devenise încetul cu încetul cuvînt, –
ființare de suflet în vînt, –
delfin în ghearele sprîncenelor mele
pictat scrîșnind pe apă înele,
stea înlăuntrul genunchiului meu,
cer înlăuntrul umărului meu,
leu, în lăcașul ființei mele

II. De dragoste

Ea devenise încetul cu încetul
doar un cuvînt
pe care
nu-l mai puteam rosti, –
cuvînt albastru şi gri
şi negru de tenebră,
cu tunet de leu
şi dungă de zebră
ce nu se rosteşte şi nu se cîntă,
ce nu se spune şi nici nu se zice, –
e nuntă fără de nuntă
de Orfeu căutînd-o pe Euridice
Ea devenise încetul cu-ncetul cuvînt, –
fuioare de suflet în vînt, –
delfin în ghearele sprîncenelor mele, –
piatră scriind pe apă inele, –
stea înlăuntrul genunchiului meu,
cer înlăuntrul umărului meu,
eu, în lăuntrul eului meu.

III

Ar centrală

Mi s-a părut deodată
că fără ’n piatră
ochi d lupoaică împușcată
și-n trunchiul cel dormesc de măr
mi s-a părut
părul bunicii mele, renăscut, –
și mi-a mai apărut pe cer
o lance roșie și de fier
fulgerită dintr-un arc de orizont
fără de cîmpie, vagabond, –
și-am mai făcut lăuntru în ființă
o oaie albă și o oaie brună, –
și cîrtița vorbea o limbă
de neamuri,
roșie dă-mi popor apatic
și deșert ieri
și atîta, –
și mi-a părut apoi
cum din călcîie

III. Ancestrală

Mi s-a părut deodată
că zăresc în piatră
ochi de lupoaică împuşcată
şi-n trunchiul cel domnesc de măr
mi s-a părut
părul bunicii mele, renăscut, –
şi mi-a mai apărut pe cer
o lance ruginită şi de fier
zvîrlită dintr-un arc de orizont
făr-de cîmpie, vagabond, –
şi-am mai zărit lăuntru în fîntînă
o oaie albă şi o oaie brună, –
şi crivăţul vorbea o limbă
de ne-nţeles,
rostită de-un popor apatic
şi devenit eres
şi antic, –
şi mi-a părut apoi
cum din călcîie

Îmi placé globul tot,
Rostogolit, –
nemaiputînd să mai rămîie
împins de altul vechi din mit
care mă-ntrepeni în el
și îmi clăti cu mari privirea
și șapte capete aveam
și patru aripi,
și-o coadă de foc, –
Fmoală, –
solzi ...
sînge negru ...
trîmbă ...
ghiare ...
A, Ah, Aah, Aaah! ...

îmi pleacă globul tot,
rostogolit, –
nemaiputînd să mai rămîie
împins de altul vechi din mit
care mă-nţepeni în el
şi îmi clăti cu nori privirea
şi şapte capete aveam
şi patru aripi,
şi-o coadă de foc, –
zmoală, –
solzi...
sînge negru...
trîmbă...
ghiare...
A, ah, Aah, Aaah!...

IV

Răpirea Europei

A smuls-o cum vulturul,
de la fund,
cum de la fund, piersica de mare,
cum piersica ~~de mare~~ plevușca,
și aceasta, viermii,
și ei, carnea morților,
și el, viața de apoi

IV. Răpirea Europei

A smuls-o cum vulturul,
delfinul,
cum delfinul, pisica de mare,
cum pisica de mare, plevuşca,
şi aceasta, viermii,
şi ei, carnea mortului,
şi el, viaţa de apoi.

(V) Cantabile

Osiris
și Isis, –
Tiglat falasar,
Asurbanipal ****
și Hasdrupal, –
Cezarus
Macrinus
Benitto
și Tito, –
sunt mai morți
decât vie omida
Toți faraonii sunt morți, –
vie e doar piramida ...
Iar decât piramida
mai vie-i secunda de-acum, –
care a și trecut
și e ars
și e scrum ...

V. Cantabile

Osiris
şi Isis, –
Tiglat-falasar,
Asurbanipal
şi Hasdrupal, –
Carinus
Macrinus
Benitto
şi Tito, –
sunt mai morţi, –
decît vie omida
Toţi faraonii sunt morţi, –
vie e doar piramida...
Iar decît piramida
mai vie-i secunda de-acum, –
care a şi trecut
şi a ars
şi e scrum...

VI Ponticá

Peste un elefant de piatră,-
un leu de piatră
Peste un leu de piatră,-
o pasăre de piatră
Peste o pasăre de piatră,-
o piatră de piatră
Peste piatră, piatră, piatră,
de ştii piatră.-
o mare amară
Peste o mare amară,-
o mare sărată
Peste o mare sărată,-
un peşcuş
Peste peşcuş,-
lei albi ai morilor
Peste mor,-
elefantul negru
al cerului

VI. Pontică

Peste un elefant de piatră, –
un leu de piatră
Peste un leu de piatră, –
o pasăre de piatră
Peste o pasăre de piatră, –
o piatră de piatră
Peste piatră, – piatră, piatră,
de eşti piatră, –
o mare amară
Peste o mare amară, –
o mare sărată
Peste o mare sărată, –
un pescăruş
Peste pescăruş, –
leii albi ai norilor
Peste nor, –
elefantul negru
al cerului

VII Chip ianifer

El era un singur ochi peste tot,
o singură gură de jur împrejur,
un singur piept peste tot
o singură frunte de jur împrejur
El era blestemat,
de Fatum era blestemat.
Sub coastă avea două inimi,
două inimi, două inimi,
două inimi, două inimi,
două inimi,
două inimi ...

VII. Chip ianifer

El era un singur ochi peste tot,
o singură gură de jur împrejur,
un singur piept peste tot,
o singură frunte de jur împrejur.

El era blestemat,
de Fatum era blestemat.

Sub coastă avea două inimi,
două inimi, două inimi,
două inimi, două inimi,
două inimi,
două inimi...

Nichita Stănescu şi Ion Donoiu
la Histria în octombrie 1982

82 10 7

Un sentiment al istoriei

Nichita Stănescu

Doctorul Ion Donoiu s-a obosit să se uite nu numai pe fizionomiile celor ce stau la rînd să-i vindece cu bunătatea sa de om, ci şi pe chipurile bolnave de pe vechile monede sănătoase. Bolnave de frumuseţe, ne-a învăţat doctorul că sunt, arătîndu-ni-le mărite sub asprul aparat de fotografiat de unde ne apar şi nouă înşine a fi feţi-frumoşi.

O carte de om cinstit şi curat, de truditor al gîndului, e cartea „Monede daco-getice şi efigii romane" pe care Editura Militară s-a învrednicit s-o tragă în arsenalul său. O carte unică în felul său. Cele cîteva încercări de a mări moneda antică prin fotografie, aflate numai în puţine lucrări străine, nu urmăreau descifrarea unui portret prin fizionomia şi psihologia sa, ci mai degrabă tindeau să facă cunoscută frumuseţea artei antice, cît şi să pună în valoare interesul pentru ştiinţa numismaticii.

De data aceasta, investigaţia, plecînd de la documentul monetar, nu se mai plasează în zona numismatică, ci în aceea a reconstituirii prin fizionomie şi psihologie, a măreţei şi decadenţei cezarilor, atît de importanţi în vîrtejul centrifug ce a creat o Europă. De asemenea, interpretările date semnelor monetare celto-dacice pun în evidenţă, pentru întîia dată în literatura de specialitate,

originalitatea spiritualizată a spaţiului carpatin.

Putem deduce de aici că istoria desenului şi a basoreliefului la români îşi trage în mod direct rădăcinile nu numai din splendidele cioburi ceramice conservate pînă la noi, ci şi din misterioasele stilizări de pe aceste monede, care anticipă cu două mii de ani, dacă nu mai mult, un Brâncuşi, ca pe un genial interpret al fondului spiritual european.

Aşa văd cartea lui Ion Donoiu - o contribuţie importantă şi inedită, într-o zonă puţin cercetată, bucurîndu-mă că pot răsfoi cu tainică plăcere nu o colecţie de monede, ci un sentiment al istoriei.

Document şi hrisov cheltuit cu sudoarea frunţii de daci şi de oşteni ai legiunilor a XIII-a Gemina şi a XV-a Macedonica, moneda ne apare ca un dar aşezat pentru cumpărarea pîinii de pe aicea de pe la noi.

Medicul îmi spusese, roşindu-se ca un copil cînd mi-a dat cartea, ca să-l iert că ea nu are precedent la noi. A fi original, după părerea noastră, de eşti cinstit, nu este o ruşine, iar a fi originar de pe aicea, de pe la Domneşti, ni se pare o cinste pentru noi, cititorii cărţii lui.

Prefață la cartea doctorului Ion Donoiu,
Monede daco-getice şi efigii romane
Bucureşti, Editura Militară,1980.

Apărută şi în volumul
Nichita Stănescu, ***Respirări***
Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1982

ION DONOIU

Monede daco-getice şi efigii romane

EDITURA MILITARĂ

Ion Donoiu

efigii feminine pe monedele romane

PREFAȚĂ DE
NICHITA STĂNESCU

editura sport-turism
București 1983

Zeităţile purtau mărgele

Nichita Stănescu

Pentru a vorbi despre arta monetară şi emitenţii ei, trebuie mai întîi să încercăm o privire asupra monedei, fapt foarte dificil din pricină de varii calităţi, investiţii şi scopuri pe care acestea le adună.

O primă trăsătură fundamentală a monedei este aceea că îmbină într-un singur obiect minimal material o idee abstractă într-o înfăţişare concretă.

Înainte de orice altceva, moneda a constituit primul limbaj intercomunitar şi ulterior un vehicul al puterii, scopul ei fiind acela de a se identifica cu însuşi mijlocul cumpărării capacităţii de atac şi de apărare a unei oştiri. Dreptul la jaf, fiind inferior din punct de vedere real celui al gratificaţiei cu sume băneşti, avea o altă justificare.

În subsidiar, aşa cum s-a mai remarcat, moneda juca şi rolul de jurnal al antichităţii şi de propagandă, prin care se transmiteau evenimentele esenţiale. Chipurile zeilor şi mai apoi efigiile în serie ale împăratului, precum şi titlurile acestuia ajutau răspîndirea imaginii centrale din metropolă către marginile imperiului.

Evident, arta cea mai răspîndită în antichitate era, sub aspectul cuvîntului, teatrul, mama tuturor artelor; sub aspectul concret, direct - arhitectura însoţită de sculptură

şi pictură. Statuile de zei şi de împăraţi în basoreliefuri miniaturizate se simplifică şi se serializează pe monedă şi erau în antichitate cam ceea ce ar fi acum reproducerea fotografică a unei bazilici faţă de însăşi bazilica. Arta numismatică a fost sesizată abia mai tîrziu, în Renaşterea italiană, prin cîţiva maeştri padovani care au redescoperit moneda latină, copiind-o mărită şi, artistic vorbind, sporindu-i frumuseţea. Nu este însă şi cazul monedei „barbare" care, prin ingeniozitatea ei, se constituie într-un fel de premergătoare a desenului abstract modern, cu precădere moneda daco-celtică din spaţiile dacic şi pontic, şi moneda propriu-zisă celtică de pe alte teritorii, celelalte „barbarizări" neîntrunind condiţiile limitate ale artei.

Caracteristica, însă, cea mai importantă pe care o are moneda antică rezidă în acea captatio benevolentiae, cuprinsă în ea, în afectivitatea pe care bronzul şi tetradrahma greacă, dar în mare măsură şi sesterţul, precum şi denarul latin o adună în ele.

Tocmai în aceasta constă contribuţia originală a cărţii lui Ion Donoiu, în care analiza portretului feminin precum şi a podoabelor lui, de la vechile zeităţi latine pînă la atît de enigmaticele efigii de împărătese romane, amintesc cîte ceva despre tandreţea şi mirajul lumii străvechi, desprinse de rădăcina matriarhală, dar încă tributară ei.

De bună seamă, portretul feminin, destul de variat în fizionomia lui, are cîteva trăsături comune, pe care, la un mod subtil, cartea lui Ion Donoiu le subliniază, în

acelaşi timp sugerînd şi portul, eleganţa, coafura, bijuteriile şi ţinuta feminină, în diferite epoci istorice relativ apropiate unele de altele şi în succesiune.

Moneda ca atare şi îndeobşte denarul, care este folosit majoritar ca material documentar în această carte, au o miniaturizare abia accesibilă ochiului ostenit de lectură. De aceea, mărirea de zece, douăzeci sau treizeci de ori a efigiilor prin fotografie aduce un efect inedit de album de artă, la care valoarea de sugestie este accentuată de patina monedei respective, cît şi de unghiurile luminii sub care este evaluat basorelieful, unghiuri denotînd nu numai o abilă tehnică fotografică, dar şi un real gust în valorificarea inestimabilelor documente.

În acest sens, moneda antică nu este numai un document de cronologare istorică sau un însoţitor al anumitor datări de războaie, sărbători religioase sau consulate, ci şi un amplu album de artă în care măreţia şi decăderea, sfruntarea sau obedienţa exprimată de unele portrete ne introduc, aşa cum subliniam mai sus, într-o zonă a cunoaşterii prin afectivitate a unor realităţi de multă vreme stinse.

Desigur, portretul de pe o monedă nu poate sta alături de cel înfăţişat de o statuetă de lut, de o statuetă de bronz, sau de impozanta marmură, dar cu această diferenţiere, care se impune de la sine, în parte recuperate prin măririle fotografice, putem afirma în mod deschis că avem de-a face cu o lume fascinantă şi cu o artă cu legi autonome, pe care o putem numi arta monetară.

Funcţionalitatea atît de complexă a monedei în

spaţiul economico-istoric, aspectul ei de artă şi sesizarea acută a afectivităţilor ei ne amintesc de un fenomen artistic nou, care datează de numai cîteva decenii, şi anume, de design, care însoţeşte fenomenul tehnic în funcţionalitatea lui cu un fenomen afectiv.

Ca şi în volumul mai vechi al lui Ion Donoiu, „Monede daco-getice şi efigii romane", în „Efigii feminine pe monede romane" avem de-a face cu un grup de noi elemente, care tind să se constituie într-o încercare de cunoaştere a esteticii artei monetare. Această estetică, aproape total ignorată la noi, iat-o acum la primii ei paşi dintr-o iniţiativă originală şi valoroasă.

Prefaţă la cartea doctorului Ion Donoiu,
Efigii feminine pe monedele romane,
Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1983.

Memoria numismaticii

Gheorghe Tomozei

Trecută oarecum neobservată (dacă o carte recenzată de Nichita Stănescu poate fi numită astfel), cartea lui Ion Donoiu, ***Monede daco-getice şi efigii romane***, apărută la Editura Militară, e o apariţie spectaculară şi insolită. Autorul ei este un numismat din speţa rară a celor ce nu se mulţumesc numai cu propria lor bucurie, ci şi vor să facă publică icoana revelaţiilor lor, vorbind cu competenţă şi discreţie despre o componentă, puţin exploatată, a lungului şir de dovezi care luminează viaţa străbunilor noştri, constituiţi într-una din marile obşti ale antichităţii. Fiindcă zestrea monetară, ce ne-a rămas de la geto-daci, este de o valoare extraordinară, inventariate şi circumscrise în epocă de către Constantin Moisil şi C. Preda, monedele străvechi nu şi-au dezvelit, pe de-a-ntregul, tainele şi miracolul descifrării lor, ne rezervă pentru viitor, sînt sigur, copleşitoare surprize, în stare să ne consoleze în unele privinţe de puţinătatea izvoarelor documentare ce ne atestă obîrşiile. Cercetările numismatice ne vor oferi „harta" multor formaţiuni tribale, fiinţînd cîndva pe locurile pe care vieţuim azi şi ne vor vorbi despre viaţa înaintaşilor pe care intensitatea schimburilor comerciale ni-i arată pe o treaptă de civilizaţie superioară, abstrasă imaginilor idilic-păstoreşti în care ni s-a părut a-i vedea mişcîndu-se. Că aceste formaţiuni au avut stricta lor individualitate, ne-o certifică şi varietatea monedelor ce le mijloceau comunicarea cu marile lumi ale antichităţii greceşti şi latine, desenul lor, frapant-original, cu alcătuiri de linii ce

ar fi stîrnit „invidia” unor Dali sau Picasso...

Gravorul dac a ajuns foarte repede la esenţializare şi a anticipat, prin graţia paradoxal-fastuoasă a monedelor făurite de el în argint, geniul meşterilor ce l-au urmat ispitind lutul şi lemnul. Se poate spune că e imposibil să concepem un studiu asupra lui Brâncuşi, fără a evoca geniul anonimilor autori de efigii monetare ale străvechimii.

Doctorul Ion Donoiu n-a parodiat stilul criptic al numismaţilor „profesionişti”, el s-a apropiat de monedele geto-dace şi romane cu mijloace strict personale. El a interpretat fizionomiile împăraţilor romani, surprinzîndu-ne cu observaţii ce nu sînt de găsit în Dio Cassius, să zicem, ori Eutropius. „Etajul mijlociu” al capului lui Nero îi relevă o viaţă afectivă intensă. Domiţian îi pare bonom. Hadrianus „dulce”, iar Verus „impulsiv”.

Donoiu citeşte pe chipul lui Marc Aurelian „o îngrijorare, coborînd din linia arcuită a sprîncenelor”, ne confirmă dezordinea psihică a lui Commodus şi denunţă figura neutră a lui Macrinus. Autorul nostru a executat singur întreaga ilustraţie a volumului, slujit nu atît de excelente scule de reproducere, cît de o infinită dragoste şi înţelegere pentru cei ce i-au „pozat”. Fără să ne dea şi portretul său, Donoiu ne pare un senzitiv, un timid drapat în rigoare, delicat şi ingenios, totdeauna modest, dar cu unele ambiţii ferm abordate.

Urcînd spre rîs, el n-a ajuns decît la surîs – am semne că nu va mai „înainta”– şi, prin ceea ce a întreprins, acest fotograf imperial încurajează hărnicia şi a altor „timizi”– altfel zis „amatori” – spre a se rosti cu convingere şi în domenii în care sînt cantonaţi adesea inerţi posesori de patalamale, neînstare să comunice minunile cu care ajung în contact...

Confesie

Gheorghe Tomozei

După ce a convertit întru numismatică
pe Nichita Stănescu, Marin Sorescu
(şi Gheorghe Tomozei), doctorului Ion Donoiu
i-a fost inoculat meşteşugul scrierii unor cărţi,
fapt ce îl apropie pentru totdeauna
de lumea poeziei.
Stilul tomurilor iscălite de Ion Donoiu
nu e nici rece, „ştiinţific"
şi nici, cu ostentaţie, „literar".
Doctorul pare că îşi propovăduieşte (intratabila)
patimă, încercînd să-i întindă cititorului
ademenitoare capcane:
descifrări de mituri, poveşti ale unor personagii
îndeobşte sîngeroase, enigme heraldice etc.
„Moneda" cu care ne cumpără simpatia şi interesul
e simplitatea rostirii.
De la drahma antică la ipoteticul ECU*,
istoria monedei se confundă cu istoria lumii.
Deci cu istoria visului.
Cum trebuie citit meşterul-doctor?
La lumina de opaiţ a denarilor imperiali,
la flacăra aurie a bronzurilor bizantine,
sub fulgerul iubirii…

* ECU - prima denumire a monedei Euro

Ion Donoiu
alături de
Gheorghe Tomozei

Gheorghe Tomozei

Aceste

7 POEME

s-au compus după un ritual impus de
Nichita Stănescu
la sorinta Domnului Doctor
Ion Dronin
ce tocmai se Domnia-Sa sugerase,
de mine,
Gheorghe Tomozei
care poeme s-au ivit de asemenea de
Ion
și
Viorica
(dar și din gohta de argint antic)
în ziua de 10 august 1985 Anno Domini
[redacted] (Anno Tomini 49).

(Cele
7 poeme
nu vor fi niciodată tipărite
de autorul lor,
ele intrând definitiv în posesia
Domnilor...)

Gheorghe Tomozei

Aceste
7 POEME

s-au compus după un ritual impus de
Nichita Stănescu,
la dorinţa Domnului Doctor
Ion Donoiu,
pe teme de Domnia-Sa sugerate,
de mine,
Gheorghe Tomozei,
care poeme s-au ivit de drag de
Ion
şi
Viorica
(dar şi din pohtă de argint antic)
în ziua de 10 august 1985, Anno Domini
(Anno Tomini 49).

(Cele
7 poeme
nu vor fi niciodată tipărite
de autorul lor,
ele intrînd definitiv în posesia
Donoilor...)

Ritm

Sînt gelid la încercat,
mi se rup de pe buze urme subțiri, de sărut,
ajoi între oglinzile anilor singur
cu ras înălțat în ziele de înger;
sînt mai ajoi bărbierul
tăind grîurile așteptătorii cu omușor
singur știindu-mă, ajung turmă
în rele zile de vară,
literă șfeardă
într-o ființă arsă
și-așa mă trec
și petrec,
bătînd și hîrleț
din întunecat spre întunecat,
din morțile altora spre propria-mi moarte
cînd în lume-i tîrgăiu, cînd în lume-i negoț...

10 august '85

Ritm

Sînt palid la început,
mi se rup de pe buze urme subţiri, de sărut,
apoi între oglinzile anilor sînger
cu cap încălţat în piele de înger;
sînt mai apoi biruitorul
tăind frînghia spînzurătorii cu omuşorul,
singur ştiindu-mă, ajung turmă
în cele din urmă,
literă ştearsă
într-o pisanie arsă
şi-aşa mă trec
şi petrec,
blînd şi himeric
din întuneric spre întuneric,
din morţile altora spre propria-mi moarte,
cînd în lume-i tîrziu, cînd în lume-i departe...

10 august ’85

Ritm

Sînt gelid la încheiat,
mi se rup de pe buze urme subțiri, de sărut,
ajoi între oglinzile aniloe singe
cu ceas înălțat în ziele de înger;
sînt mai ajói bimuitoru
tăind grîngbia sfîngurătorii cu omușoru
singur știindu-mă, ajung turmă
în cele din urmă,
literă șteasă
într-o ființă arsă
și-așa mă trec
și petrec,
bătînd și hinsoic
din întunsoic spre întunsoic,
din morțile altora spre propria-mi moarte
cînd în lume-i tîrziu, cînd în lume-i zăpezile...

10 august '85

Fereastra cerului

Sarea lacrimii, cerneala i-a premers
acestui vers
în care stelele (iubeşte-le! atinge-le!)
vin să-mi locuiască meningele.
Făloasele, constelaţiile
îmi cotrobăie amintirile şi nesaţiile,
cometele, ursele
bat în urmă-mi, căile de mine parcursele,
carul (cel mare) şi carul (cel mic)
se ostenesc să înţeleagă ce zic.
Lumile-n frîngere şi lumile neinventate
curg în cămările inimii, umflate
de pofte şi jinduri,
de tristeţi şi alinturi.

Priveşte acest
firav lest,
această mînă
de ţărînă,
umerii aceştia amîndoi
şi genunchii roşi de carnea iubitelor ca de ploi,
acest trunchi umil
pînă la bătrîneţe copil:
el e, se-nţelege,
fereastră a cerului, el, slugă şi rege,
el, umbră friabilă şi amăruie,
care pare că nici nu a fost, care nu e!

10 august ’85

Adam Clisi

Vînt. Lespezi calcinate. Aici au fost Mai Întâi,
apoi dacii despre care nu știm nimic,
Calcâmii dar și oleandrii și lămâii
apoi romînii, vizanții și grecii (un fic)

Și-n cele din urmă în Muntele Omului
au vibrat umbrele ființei a Tomului (și umbrele Tomului),
a lui Valeriu
eternaii de galerie

și Unica, strălucinata și strălucita,
ferpita-n negericirile ei, nălucita
Umbră, vie, a lui Nichita
cu care sunsetul nau getrecut și nuntit-o,

Umbrii toate doar frîngere și risipire,
cu o ființă în marmori, de-Acropoli, subțire,
toate numai iubire
care nu o mai fost și n-o fire.

Vînt. Lespezi calcinate. Isoburi tîrzii.
Nu o să mai vină nimeni în Adam Clisi
și să va-ngroape în moartea Adam Clisi
cît Nichita nu va mai fi ...

10 august '88

Adam Clisi

Vînt. Lespezi calcinate. Aici au fost Mai Întîii,
apoi dacii despre care nu ştim nimic,
salcîmii dar şi oleandrii şi lămîii
apoi rîmlenii, vizanţii şi grecii (un pic)

şi-n cele din urmă la Muntele Omului
au vibrat umbra falnică a Ionului (şi umbra Tomului),
a lui Valerie
cîrmaci de galerie

şi Unica, străluminata şi strălucita,
fericita-n nefericirile ei, nălucita
Umbră, vie, a lui Nichita
cu care sufletul meu petrecu şi nuntit-a,

Umbră toată doar frîngere şi risipire,
ca o fisură în marmori de-Acropoli, subţire,
toată numai iubire
care alta n-a mai fost şi n-a fire.

Vînt. Lespezi calcinate. Ierburi tîrzii.
N-o să mai vină nimeni la Adam Clisi;
şi se va-ngropa în moarte Adam Clisi;
cît Nichita nu va mai fi...

10 august ’85

Strămoș divin

Cum ar putea și divin strămoșul meu
când o viețuit înainte de Dumnezeu,
biet român
arându-și țarinile și muierea, jăgîn?

A avut și el un fiu grea ședută
căruia nu i s-a ședut
Iisus
și îl cere jandarmii (eram și ce-atunci) l-au hăjuș.

Târziu, scociorîndu-i hîrșiș
în grozav-n ,care-l gîdilderă scoicile și nisipul
fierbinte, zgîrîndu-mi tertipul
i-n luat, de jf oasele rugului. chiț

și l-n ligit jestea grozav-i gust
înstăjinit jestea noapte și viață
și eu icoana, jf umeri, a strămoșului meu
s-n jus să scrie Vivlii și și-n fis Dumnezeu...

10 august '85

Strămoş divin

Cum ar putea fi divin strămoşul meu
cînd a vieţuit înainte de Dumnezeu,
biet rumîn
arîndu-şi ţarinile şi muierea, păgîn?

A avut şi el un fiu prea supus
căruia nu i s-a spus
Iisus
şi pe care jandarmii (erau şi pe-atunci) l-au răpus.

Tîrziu, scociorîndu-i răsipul
în groapa-n care-l podidiseră scoicile şi nisipul
Cineva, deprins cu tertipul,
i-a luat, de pe oasele capului, chipul

şi l-a lipit peste propria-i faţă
înstăpînit peste moarte şi viaţă
şi cu icoana, pe umeri, a strămoşului meu,
s-a pus să scrie Vivlii şi şi-a zis Dumnezeu...

10 august ’85

Histrioții

Plecînd de-acici, corăbiile grele
au luat și marea cu ele

și-au dat-o, retatea, vinturi,
colonele le-au dat gîmînturi;

templele le-au ruginit temeiurile
au ars vinurile din amfore și uleiurile

s-au devălmășit în clătinare
foame, mori, lugubrare

o căsor acrum zîmbet-au o atinge
egretele și gîștele flamînge.

Miresmele mai curg, mai zboară ghiocuri,
ard gîștele, cu sîrbe de sărbători

iar greierii sînt blîndele zevzeci
ce tulbură tăcerea moartei Histrii...

10 august '85

Histriotă

Plecînd de-aici, corăbiile grele
au luat şi marea cu ele

şi-au dat-o, cetatea, vîntului,
coloanele le-au dat pămîntului;

templelor le-au ruginit temeiurile,
au ars vinurile din amfore şi uleiurile;

s-au devălmăşit în clătinare
palate, mori, lupanare

al căror scrum rămas-au a-l atinge
egretele şi gîştele flaminge.

Miresmele mai curg, mai zboară fluturi,
ard pietrele, ca salbe de săruturi,

iar greierii sînt blîndele zavistii
ce tulbură tăcerea moartei Histrii...

10 august ’85

Înserare

Când mă-nserez parcă-s atins de fiori,
stau între lumânare și-ntre sticlă
sorbindu-i toamnei, vinul cu gît galeș,
nebuşerit de singur și de jalș.

Și mi-amintesc: a fost, odată, ziuă,
chiar dimineața mi-o voi aminti-o
ci numai noaptea ce urmează dorii
n-o deslușesc prin frunzele-guzderii.

Încă e seară. Seara încă bate
și coastele sub carne debenate
ca-abcund un vas cu scrumuri și parfume
și-o lume fără de care-i zău și lume.

E, sigur, seară. Feriți lungi, de sare
și degete îmi curg, din lumânare
și nu mai pot fugi de străveziu
secundelor de fric, de greu-tiziu...

10 august '85

Înserare

Cînd mă-nserez parcă-s atins de frică,
stau între lumînare şi-ntre sticlă
sorbindu-i toamnei, vinul, cu gît galeş,
nesuferit de singur şi de jaleş.

Şi mi-amintesc: a fost, odată, ziuă,
chiar dimineaţa mi-o voi aminti-o,
ci numai noaptea ce urmează serii
n-o desluşesc prin frunzele-puzderii.

Încă e seară. Seara încă bate
pe coastele sub carne desenate
ce-ascund un vas cu scrumuri şi parfume
şi-o lume făr' de care-i rău pe lume.

E, sigur, seară. Ferigi lungi, de sare
pe degete îmi curg, din lumînare,
şi nu mai pot fugi de străveziul
secundelor de frig, de prea-tîrziul...

10 august '85

De dragoste

(Sonetul - acrostih)

Vorbesc de dragoste, ziceşi, adecă
Iubirea-mi deveni cumva străină.
Oricât rostesc nu grindu rădăcină,
Rar e-nţeleasă bunul meu aztecă.

Iertat să fiu de gratiile divine
Ce m-au muncit cu foc şi gadercă? Mi-e să
Amant rămân doar în bibliotecă,
Doar versul mă mai tulbură şi-alină...

O, dar mă consolez când văd că unii
Korolcul dragostilor împlinind
Orgi de orgii încă stârnesc, nebunii!

Ioane, sfinţurat de sfântul lunii,
Uite ce dar greu gingaş îţi întind:
(Sonetul - acrostihul de argint)...

10 august '85

De dragoste
(Sonetul acrostih)

Vorbesc de dragoste, pieziş, adecă
Iubirea-mi deveni cumva străină.
Orice rostesc nu prinde rădăcină,
Rar e-nţeleasă buna mea aztecă.

Iertat să fiu de patima divină
Ce m-a muncit ca la galere? Mi-e că
Amant rămîn doar în bibliotecă,
Doar versul mă mai tulbură şi-alină...

O, dar mă consolez cînd văd că unii,
Norocul dragostilor împlinind,
Orgi de orgii încă stîrnesc, nebunii!

Ioane, spînzurat de gîtul Lunii,
Uite ce dar prea gingaş îţi întind:
(Sonetul – acrostihul de argint)...

10 august ’85

ION NICHITA

Ion Donoiu
desen de
Nichita Stănescu
reprodus pe o monedă

Din multiplele faţete ale personalităţii lui aş remarca generozitatea

Ion Donoiu

O şansă a vieţii mele a fost aceea de a-l fi cunoscut pe Nichita Stănescu şi de a mă fi bucurat de prietenia lui. Afirmaţia ar fi susţinută de faptul că, deşi ne-am cunoscut tîrziu, m-a influenţat atît de mult încît mi-a schimbat unele concepţii asupra vieţii, mi-a schimbat viziunea asupra raporturilor interumane şi mai ales modul de a percepe prietenia. În concepţia lui, prietenia presupune prezenţa afectivă a interlocutorului, comunicare psihoafectivă, nu amintire. Prezenţa ar fi determinată de dorinţa de a comunica în direct, dar mai ales de dor, am sugerat eu într-o discuţie pe această temă, precizare care i-a plăcut mult, rămînînd ca o formulă a prieteniei: prezenţa dor. Aş interpreta această formulare şi ca o posibilitate de comunicare de tip bioenergetic, nu numai psihoafectiv sau prin cuvînt. Nichita mai vorbea de o igienă a prieteniei. Paradoxal, deşi avea extrem de mulţi prieteni, l-am auzit deseori spunînd că are foarte puţini. Bănuiesc că în afară de prieteniile să le zicem literare sau colegiale, socotea ca prietenii adevărate – atît de puţine – pe cele bazate pe sentimente reale, exprimate mai bine prin noţiunea de dor, de nevoie de prezenţă, pe care aş numi-o comunicare de tip bioenergetic,

termen trimiţînd la o concepţie complexă care în prezent are unele confirmări obiective. Pornind de la ideea lui că „fiecare om e o minune”, nu e de mirare că avea valenţe la interlocutori sau prieteni, în toate mediile, în toate profesiile, cu oamenii cei mai simpli şi în acelaşi timp cu cei mai instruiţi. Se adresa laturii celei mai bune a oamenilor, evidenţiind ce aveau mai bun în ei. Aveau vocaţia prieteniei, aşa cum remarca domnul profesor Eugen Simion.

Din multiplele faţete ale personalităţii lui aş remarca generozitatea, cunoscută de altfel, dar aproape incredibilă în unele cazuri. Încuraja şi acorda credit oricui avea ceva cît de cît de spus. Deseori l-am văzut dăruind obiecte de valoare, care-i erau dragi, unor prieteni sau vizitatori ocazionali care îşi exprimau admiraţia faţă de obiectul respectiv.

Era relativ imun la critica literară. Desigur, interpretările răuvoitoare îl mîhneau într-o oarecare măsură. Dar o vorbă sau o atitudine nepotrivită a unui prieten îl afectau enorm: devenea retractil, discret, rezervat, în privire îi apărea o „ecranare” observabilă de către cei care îl cunoşteau bine. Spontaneitatea lui în exprimare era binecunoscută, totuşi cred că nu greşesc, spunînd că era sclipitor, chiar genial cînd dădea interviuri la telefon sau compunea versuri sub reflectoarele unor manifestări publice. Scria sau dicta poezie mai ales noaptea.

Poate cel mai cunoscut aspect al personalităţii poetului era patriotismul, exprimat desigur în opera lui, dar mai ales în pasiunea pentru istorie. Avea, aş zice, un dezvoltat sentiment al istoriei, manifestat prin pasiunea

pentru moneda antică. Nu era un colecţionar propriu-zis, folosea şi chiar aduna moneda pentru a comunica în mod direct cu istoria, dacă s-ar putea spune astfel. Tot în acest sens, spunea că nu cunoaşte un român adevărat sau un om de valoare reală care să „atace" ţara din afară sau în afară. Am observat cum asemenea aspecte îl mîhneau profund.

Pe lîngă valenţele spirituale, culturale, sau în afara acestora, avea o influenţă extraordinară asupra interlocutorilor, un anume energism, care făcea ca oamenii cei mai diferiţi, după ce îl cunoşteau să îi devină admiratori înfocaţi. Dar nu numai atît: simţeau nevoia să îl frecventeze, se simţeau atraşi de el, aş spune ca de o forţă magnetică. Sînt convins că în prezenţa lui se încărcau bioenergetic, mai ales în primele momente ale întrevederii. Îi plăcea, simţea nevoia să fie înconjurat de multă lume. Am observat însă că, după o prezenţă mai prelungită, interlocutorii cedau, oboseau, în timp ce Nichita era mai proaspăt, mai vioi, mai inspirat. Presupun că pe măsura trecerii timpului se încărca bioenergetic în dauna interlocutorilor; pe seama lor. E, poate, o interpretare hazardată, dar porneşte de la un aspect care mi-a fost confirmat şi de discuţiile pe care le-am avut cu alţi prieteni ai poetului.

Am mai remarcat capacitatea de a vedea în lucruri şi fenomene aspecte care scăpau oamenilor obişnuiţi. Aş susţine chiar că vedea miraculosul unor fenomene sau întîmplări. Mai mult, uneori am avut senzaţia că atrage miraculosul. Era puţin superstiţios: „cuvintele atrag realul" spunea el.

Relatez un şir de întîmplări ciudate legate de prima vizită la Histria, cetatea visurilor noastre numismatico-arheologice, unde mergeam anual împreună cu poetul Gheorghe Tomozei într-un pelerinaj în memoria marelui Vasile Pîrvan. Aceste călătorii mai erau şi un prilej de contact direct cu vestigiile istorice printr-un tur la castrele Limesului Roman Danubian şi la celelalte cetăţi greceşti. Cum spuneam, un şir de întîmplări deosebite s-au petrecut cu prilejul primei vizite la cetate. Eram în vacanţă la Mangalia, locuiam într-o casă pe strada Vasile Pîrvan, situată chiar pe zidul cetăţii Callatis. Aveam două-trei monede antice pe care le tot comentam, le interpretam, Nichita închipuind pe ele fel de fel de semnificaţii. Dar dorinţa noastră, din care el făcuse un ideal al vacanţei, era să mergem la Histria, unde era greu de ajuns cu mijloacele de transport public. Sosirea unui prieten posesor de automobil, dr. C. Găucan, şi el pasionat de istorie, a fost salvatoare. În noaptea dinaintea plecării spre cetate, Nichita scrisese douăzeci de poezii în care erau evocaţi nişte tumuli. Dimineaţa mi-a citit aceste poezii, întrebîndu-mă dacă am văzut vreodată tumuli: el nu văzuse. Am discutat despre ce ar putea ascunde aceştia, am plănuit chiar nişte săpături fanteziste în asemenea movile. Am plecat spre cetate şi mare ne-a fost uimirea cînd am văzut o mulţime de tumuli, pe care am început să-i numărăm, încercînd chiar să-l fixăm pe cel pe care-l vom săpa. Dar şi mai mare ne-a fost surpriza cînd, în apropiere de Histria, lîngă şosea, pe aceşti tumuli, aterizau mii de gîşte sălbatice. Fenomenul era cu atît mai deosebit cu cît eram

în plină vară, deci nu era sezon de migraţiune a păsărilor. Ne-am oprit, am privit acele păsări: erau destul de aproape, le-am ascultat larma ciudată. Nichita mi-a zis: „Zeii sunt cu noi, bătrîne!”. Ajunşi la cetate într-o stare de euforie (nu bahică!) şi de tensiune provocată de primul contact cu ruinele cetăţii, dar de abia intraţi pe porţile de piatră, ca din senin s-a declanşat un potop cu aspect apocaliptic. Nichita a interpretat fenomenul ca o mînie a zeilor, pentru că ne-am bucurat prea mult la vederea cetăţii. Întoarcerea spre Mangalia nu a fost posibilă imediat din cauza viiturii declanşate în urma ploii, pe o vale altfel seacă, care oprise circulaţia spre Mangalia. Neavînd ce face, ne-am dus să vizităm comuna Histria. Acolo, nu mai ştiu bine cum s-a întîmplat, nişte copii au venit spre maşina noastră, nu realizez dacă l-au recunoscut pe poet, dar lui i-au dat cîteva monede antice.

Printre ele am remarcat una deosebită şi i-am spus că trebuie să fie de o mare raritate. Moneda mi-a fost dăruită pe loc. Era emisă la Histria – un tip deosebit –, ulterior am stabilit că era a doua cunoscută în lume şi singura în ţară. A fost donată Institutului Arheologic din Bucureşti.

Deşi trecuseră mai multe ore de la ploaia amintită, viitura nu cedase. Doctorul Găucan, conducătorul automobilului, într-o încercare temerară, a forţat în viteză trecerea viiturii. Maşina a fost dusă cîţiva metri la vale faţă de axul şoselei, dar pînă la urmă am scăpat cu bine. La Mangalia ne aşteptau, îngrijoraţi, Rodica, Viorica, Ionica şi Radu, iar guvizii prăjiţi, deşi se răciseră de

mult, au fost totuşi gustoşi.

Aş mai aminti două momente care ar putea avea o semnificaţie. Cu o zi înainte de a-l cunoaşte, soţia mea mi-a citit versurile:

Şi-am zis verde de albastru,
Mă doare un cal măiastru,
Şi-am zis pară de un măr,
Minciuna de adevăr!

Auzisem de Nichita Stănescu, dar ştiam foarte puţin despre el. În momentul cînd l-am cunoscut am avut senzaţia că m-am întîlnit cu un vechi prieten...

Dispariţia lui Nichita a produs asupra mea o senzaţie stranie, greu de descris; parcă nu mai eram eu însumi, parcă pierdusem ceva din mine. Nici acum nu percep în mod real dispariţia lui.

Pot spune concis: Nichita Stănescu era un om integru, de o mare probitate morală, care nu şi-a trădat niciodată vocaţia de poet sau prietenii.

Nichita Stănescu

Gheorghe Tomozei

Ion Dorcioman

Schimbarea în cuvînt

Nichita Stănescu

Mai nimic, după cîte băgăm de seamă, nu se schimbă în cuvînt.

Lebăda - după opinia noastră, - fiind murită, şi cîntînd cîntecul ei de lebădă, acel cîntec de lebădă pe care îl cînta lebăda, - cea ruptă cu gîtul sub cuţit, deci minunatul cîntec mortal al lebedei, - totuşi el e numai cîntec, iar nu cuvînt.

Atunci ne-am pune legitima întrebare şi anume acea că „ce este cuvîntul?".

Răspundem zicînd: - Dînsul, cuvîntul, el este moşia noastră şi mult mai mult decît atîta, el este strămoşia noastră.

Dacă ne întoarcem în propriile noastre amintiri citite în alţii, vom zice că sub limbă se ţinea moneda întocmai - şi la greci, cum pasărea migratoare se ţine în amintirea aerului creierului nostru.

Era firesc ca pentru noi Ion Donoiu cel desculţ, fiul ţărăncii şi al iubitului ţărăncii de maică-sa, - dînsul Domnia Sa să se încalţe nu cu opinci, ci cu amintirea cuvîntului gemut la naştere.

Cartea pe care el a mărit-o, a văzut chipul cuvîntului imprimat pe Carpaţi şi tras la vale în chip de rîu.

Aşa se face că avem bucuria unei cărţi minunate pe care doctorul Ion Donoiu ne-o oferă pentru însănătoşirea vechimii, pentru iubirea strămoşilor ca şi a viitorilor noştri părinţi ce ne-au născut nu tocmai şi întocmai în verdeaţa îmbrăţişătoare a umbrei codrului lor des.

Iubitule cetitorule, de fapt şi de fapt eu nu te mint: e cartea lui Ion Donoiu atîta de a mea, încît mărirea dragii lui de mame pe toate monezile ale lui, - zestrea lui, moştenirea lui, - de moşnean, că el, Domnia Sa Ion, din nelinişte şi din grijă de pămînt a schimbat, pentru noi cei toţi, moneda în cuvînt, - şi cuvîntul n-a mai avut grijă de noi decît să ne cheme.

De cîntarea cuvîntului, am eu grijă.

De chemarea cuvîntului are Ion grijă.

Acest text este o recenzie a cărei primă ediţie
a fost publicată în revista „Viaţa militară”
din 11 noiembrie 1980, cu referire la Ion Donoiu,
autorul cărţii ***Monede daco-getice şi efigii romane***,
apărută în 1980 la Bucureşti.
Recenzia cărţii lui Ion Donoiu a apărut
şi în ziarul „Scînteia” din 30 octombrie 1980.

O medalie în memoria lui Nichita Stănescu

Ion Donoiu

Nichita Stănescu, unul dintre cei mai mari poeţi ai ţării şi chiar ai lumii contemporane, a fost, este ştiut, şi un pasionat numismat. Preocuparea pentru numismatică era generată de pasiunea lui pentru istorie, sau altfel spus, el trăia intens sentimentul istoriei. Dar acest sentiment este cel mai bine evocat de monedă, cu puterea ei de a ne transpune în epoca în care a fost emisă. Pasiunea lui pentru istorie emană din structura lui sufletească şi fusese cultivată de profesorul Nicolae Simache din Ploieşti. Poetul intenţiona să cedeze colecţia sa de monede muzeului din oraşul natal, în memoria dascălului său. După prematura sa dispariţie, colecţia de medalii şi o parte din colecţia de monede au ajuns în patrimoniul acestui muzeu.

Nichita Stănescu era şi un animator în numismatică. Prin contactele pe care le avea cu mulţi numismaţi, prin faptul că îi făcea plăcere să arate altora monedele, uneori să le cedeze pasionaţilor sau unor prieteni literaţi ce manifestau interes pentru ele, făcea cunoscută numismatica în rîndurile scriitorilor. Unele piese din colecţia sa au fost puse la dispoziţia celor interesaţi pentru publicare. Probabil că ar fi făcut şi comunicări la societate – le avea în proiect –, dacă nu ar fi dispărut prematur.

În anul 1985, cîţiva prieteni, Gheorghe Tomozei, Ioan Dogaru şi subsemnatul, cu concursul secretarului SNR, Aurica Smaranda, am luat iniţiativa baterii unei medalii în memoria lui Nichita Stănescu. Am încercat să concepem medalia într-o manieră modernă. La sugestia poetului Gheorghe Tomozei am reprodus pe aversul medaliei un autoportret din anul 1981. Pe revers am figurat în stil linear cursiv un Pegas, cunoscut simbol antic al poeziei, preluat după o monedă romană republicană. Am optat, în compunerea medaliei, pentru simplitate şi putere evocatoare. Pentru reliefarea portretului s-a sustras din grosime, pe circumferinţă, 1 mm în adîncime pe 5 mm spre interior, din suprafaţa ambelor feţe. Pe revers, pe această zonă, s-a imprimat inscripţia cursivă „Din partea prietenilor numismaţi".

Medalia (tonbac; 50 mm) a fost sprijinită de membrii Secţiei Numismatice de la Casa Centrală a Armatei, col. (r) Ioan Dogaru fiind cel care a întreprins demersurile necesare pentru aprobarea baterii medaliei, iar inginerul Tudorică Stancu s-a preocupat de realizarea ei în condiţii tehnice cît mai bune.

ÎN LOC DE POSTFAŢĂ

Ploieşti, dimineaţa zilei de 31 martie 1997. Aranjasem încă din ajun scena Teatrului Equinox pentru vizita pe care urma să ne-o facă Gheorghe Tomozei, de ziua lui Nichita Stănescu şi să ne vorbească despre prietenia lor, despre cum era Nichita - omul şi scriitorul -, şi despre cîte şi mai cîte, pentru că nu stabilisem cu domnia-sa o temă anume...

...De cîţiva ani, oficialităţile care organizau, la Ploieşti, Festivalul Nichita Stănescu, nu-l mai invitau. Aşa cum scria undeva şi soţia sa, Cleopatra Lorinţiu, venise vremea „execuţiilor" revanşarde sau a ignorării voite a celor care, de-a lungul atîtor decenii, au ţinut literatura română în limitele diafane ale normalului, în ciuda cenzurii comuniste. Nici Nichita nu scăpase, atunci, în anii '90 (şi, iată, se pare că nici astăzi nu scapă), de furia acestui val ignobil de cuvinte amare şi spuse ori scrise cu duşmănie, scrîşnit...

Gheorghe Tomozei acceptase cu bucurie invitaţia noastră de a veni la Ploieşti de ziua prietenului său. O mai făcuse în cîteva rînduri în anii din urmă. Domnia-sa fusese primul laureat al Premiului Nichita Stănescu, în urmă cu mulţi ani, în 1984, la prima ediţie a festivalului, atunci cînd s-a şi lansat primul album memorial „Nichita Stănescu", o bijuterie editorială la care a trudit zile şi nopţi pentru a fi gata cu acest prilej.

Numai că...

Numai că, Prinţul Tom (aşa cum îl alinta Nichita) avea să plece chiar în noaptea aceea, pe drumuri cu praf de stele către Locul unde îl aştepta bunul său prieten.

„Ce coincidenţă – aveau să exclame cunoscuţi şi necunoscuţi, atunci în dimineaţa aceea luminoasă de martie a anului 1997 – să mori chiar de ziua de naştere a celui mai bun prieten!"

...În anul 1992, venit la Ploieşti împreună cu doctorul Ion

Donoiu, poetul avea să ne propună apariţia unei cărţi total inedite. O numiseră amîndoi „Dedicaţii" şi conţinea poeme în manuscris de Nichita Stănescu (din anul 1980) şi de Gheorghe Tomozei (din anul 1985), dăruite, pe rînd, doctorului Ion Donoiu, un renumit numismat şi prieten apropiat al celor doi poeţi. Apariţia cărţii, atunci, în anul acela, a trecut aproape neobservată. Sub forma unei broşuri de 32 de pagini, în condiţii editoriale şi tipografice modeste, cartea a zăcut mai degrabă ascunsă în rafturi printre alte cărţi, iar conţinutul ei, atît de tulburător, avea să scape cititorilor.

În anul 2005 („după ce moartea a frînt triunghiul nostru numismatic" – aşa cum scria Tomozei în prefaţa acestei cărţi, referindu-se la moartea lui Nichita Stănescu, el însuşi frîngînd, definitiv, în anul 1997, acest... triunghi), rămas singur cu amintirile sale, doctorul Ion Donoiu a adus Editurii Libertas din Ploieşti un CD cu texte şi imagini, materiale pentru o carte care să dea chip şi trup acestei întîmplări a vieţii sale: prietenia sa cu doi dintre cei mai importanţi poeţi ai literaturii române de la sfîrşitul veacului al XX-lea.

Din păcate, nici atunci cartea lui Ion Donoiu nu avea să fie ceea ce a visat domnia-sa. Multiplicată la un copiator, cu multe greşeli de preluare a facsimilelor, cu greşeli de corectură şi făcută în grabă, neprofesionist, cartea avea să-i lase acestuia un gust amar.

Cartea de faţă, pe lîngă valoarea ei sentimentală, are toate ingredientele unui moment aparte al istoriei recente a literaturii române. Grupajele de cîte 7 poeme ale celor doi poeţi care, chiar dacă nu au făcut parte din cărţile apărute în timpul vieţii lor, sînt adevărate bijuterii literare, semn că atît Nichita Stănescu cît şi Gheorghe Tomozei şi-au preţuit cu dreaptă măsură prietenul numismat. Celelalte texte din această carte, cele care au fost prefaţări sau comentarii la cărţile doctorului Ion Donoiu, dau dimensiunea pasiunii

poeţilor Nichita Stănescu şi Gheorghe Tomozei pentru numismatică – această ştiinţă a istoriei care, pentru cei doi, căpăta stranii şi fabuloase dimensiuni ale „tunelului timpului” (o fotografie reprodusă undeva, în paginile acestei cărţi a şi fost denumită astfel de către cei trei prieteni).

„Chip ianifer” este... chipul adevărat al acestui vis al doctorului Ion Donoiu, acela de a face cunoscut acest moment inedit de istorie literară într-o carte. De aceea, Editura Mythos îşi face o datorie de onoare faţă de Ion Donoiu prin apariţia acesteia.

Mihai Vasile

Un *joc* nichitian • Gheorghe Tomozei / pag. 5

Nichita Stănescu • 7 poeme / pag. 11
I. Logos / pag. 17
II. De dragoste / pag. 21
III. Ancestrală / pag. 23
IV. Răpirea Europei / pag. 27
V. Cantabile / pag. 29
VI. Pontică / pag. 31
VII. Chip ianifer / pag. 33

Un sentiment al istoriei • Nichita Stănescu / pag. 36

Zeităţile purtau mărgele • Nichita Stănescu / pag. 40

Memoria numismaticii • Gheorghe Tomozei / pag. 44

Confesie • Gheorghe Tomozei / pag. 46

Gheorghe Tomozei • Aceste 7 POEME / pag. 49
Ritm / pag. 51
Fereastra cerului / pag. 53
Adam Clisi / pag. 55
Strămoş divin / pag. 57
Histriotă / pag. 59
Înserare / pag. 61
De dragoste (Sonetul acrostih) / pag. 63

Din multiplele faţete ale personalităţii lui
aş remarca generozitatea • Ion Donoiu / pag. 65

Schimbarea în cuvînt • Nichita Stănescu / pag. 72

O medalie în memoria lui Nichita Stănescu • Ion Donoiu / pag. 74

În loc de postfaţă • Mihai Vasile / pag. 76